

«Stipri vakar – brīvi šodien!»

♦ **Ceļosim Latvijā un Igaunijā!** Aicina militārā mantojuma tūrisms

LIGITA ASARE

Turpinām otrdien aizsākto aprakstu par atsevišķiem jaunā tūrisma piedāvājuma «Militārais mantojums» objektiem Ādažu novada Carnikavas pagastā un Mangaļsalā Rīgā.

«Pastāvīgi būt kaujas gatavībā»

Braucienā uz bijušo padomju armijas pretgaisa aizsardzības karaspēka daļas apmetni Mežgarciemā Carnikavas pagastā ceļotājus pavadīja Ivars Dimdiņš, Carnikavas novadpētniecības centra speciālists. Viņš stāstīja, ka padomju okupācijas perioda kartēs Mežgarciems neeksistējis. Tā teritorija parādīta kā daļa no meža vai iezīmēta kā «pionieru noņemšanas vieta». Nekas neliecināja, ka tur atradās padomju militārpersonām būvēta pilsētiņa ar pretgaisa aizsardzības bāzi. Mājaslapā militārais. celotajs.lv minēts, ka šis ir viens no padomju armijas objektiem, kas Latviju padarīja par vienu no militarizētākajām vietām pasaulē.

Mūsdienās armijas bāzes teritorija ir brīvi aplūkojama, tur saglabājušās uzskatāmas pagātnes liecības – militārās būves un īpaši interesanti padomju armiju un PSRS reprezentējoši vides objekti.

Ir uzstādīti četri informatīvi stendi par militārajām aktivitātēm Carnikavas apkārtnē un Vidzemes piekrastē no 1917. gada līdz padomju laikiem. Divi no stendiem pašlaik ir aizklāti ar melnu plēvi, un uzraksts vēsta, ka tos pašlaik atjauno. I. Dimdiņš atklāja, ka stendi ir sabojāti atkārtoti, turklāt ļoti mērķtiecīgi – no virsmas rūpīgi tiek izgriezts vārds «okupācija», kur tas minēts kopā ar – «padomju». Viņš atzina, ka simboliski te karš nav beidzies, ciņa par jēdzienu «padomju okupācija» vēl turpinās.

Mežgarciemā aplūkojami vairāki raķešu tehnikas glabāšanas angāri un citas militārās būves. Speciālists pastāstīja, ka militārajā bāzē bija izvietotas pārsvarā S-200 pretgaisa aizsardzības raķetes. Dzelzsbetona angāri pamazām apaug ar kokiem, bet joprojām ir iespējami nesenas pagātnes liecinieki.

Armijas pilsētiņas teritorijā bijusi apjozta ar betona bāreljevu žogu, ko rotāja PSRS un padomju armijas propagandas simboli, tēli un saukļi. Pirms dažiem gadiem vairāki no bāreljeviem savākti vienuviet un izveidots apskates objekts. Uz viena no tiem ir vēstīts «Dzīves likums – pastāvīgi būt kaujas gatavībā» (tieši tulkojums no krievu val. – red.), tas rāda pārdomas un atziņas. Vēl pirms Krievijas uzbrukuma Ukrainai šo saukli varētu uztvert kā eksotisku liecību par PSRS laikiem, turpreti tagad tas tieši attiecināms uz mums pašiem.

Pārgājiens dabā un vēstures stunda

Mangaļsalas nocietinājumu teritorija Rīgā pie Daugavas ietekas jūrā ir kā apjomīga militāra ekspozīcija dabā. Vedot garā pastaigā meža apvidū, ar vairākiem militārajiem objektiem ceļotājus iepazīstināja pārgājienu vadītājs Jānis Zariņš. Viņš pastāstīja, ka Mangaļsala kļuvusi par vienu no populārākajiem pārgājienu maršrutiem. Te izbūvēti jauni autostāvlaukumi, top audiogids, un prognozējams tūristu skaita pieaugums nākotnē. Pateicoties tam, ka vairāk nekā 100 gadus sala izmantota militārām vajadzībām, tā bijusi pasargāta no intensīvas pilsētas apbūves. Sala iekļaujas dabas parka «Piejūra» teritorijā, kur vienlaikus var izziņāt militāro vēsturi un pavadīt laiku dabā. Te skatāmas būves pat no 400 gadu senas vēstures, bet visvairāk aplūkojami objekti, kas liecina par militāro vēsturi ap 150 gadu periodā.

Viens no nozīmīgākajiem objektiem Mangaļsalā ir Latvijas armijas ierīkots ugunspunkts – betona būve ar ložmetēju šaujamlūkām. Gids stāstīja, ka tas bijis pirmais sardzes postenis, kas neļautu pretiniekam iekļūt Daugavā no jūras puses. Vīrs ieejas ir salasāms uzraksts betonā «Būvējis sapieru pulks 1928. gadā». Tagad šis cietsnis atrodas lielu koku ieskaudā vidē, bet, kad to cēla, vietu izvēlējās pilnīgā klajumā, lai visa apkārtnē no tā būtu pārrēdzama uzbru-

MANGAĻSALAS BUNKUROS mājā sīkspārņi.

FOTO –LIGITA ASARE

PĀRGĀJIENU vadītājs J. Zariņš stāsta par militāro vēsturi, stāvēt uz torpēdas uzgaļa.

cēju atvairīšanai. Militārais objekts ilgu laiku nav bijis pieejams, bet, kad Latvijā notika pirmā Lielā talka, Latvijas Zemessardzes 54. bataljons teritoriju attīrījis un sako- pis, lai tas būtu apskatāms.

Pazemes bunkuri – mājvieta sīkspārņiem

Mangaļsalas teritorija pēc 90. gadiem bijusi brīvi pieejama un diemžēl neuzraudzīta. J. Zariņš leš, ka dažādās metāla durvis un citas būvju konstrukcijas desmitiem tūkstošu tonnu svarā ir izzagtas. Informācijas stendā par Mangaļsalu var lasīt, ka objekts kopš 2003. gada ir valsts aizsardzībā, bet tas nav pasargājis ne tikai no metāla zādībām, pamazām vien nozagts arī bruģakmens no 2012. gadā būvētā garnizona ceļa, kas bija paredzēts municijas piegādei artilērijas baterijām. Tagad, ejot pa smilšaino meža ceļu, dažviet vēl pamanāms pa kādam bruģakmenim.

Mangaļsalā padomju armija glabājusi milzīgu munīcijas daudzumu; 90. gadu sākumā no turienes izvesti ap 600 vagonu kravu. Tagad dabā aplūkojamas vairākas zemūdens mīnu jeb torpēdu paliekas. Neskatoties uz to milzīgo svaru, arī tās mēdzot prom aizdabūt metāla zagļi. Iespējams, ka viņiem nācies pievērsties – torpē-

RAĶEŠU BĀZĒ Mežgarciemā.

ARMIJAS PILSĒTIŅAS betona bāreljevi pārtapuši jaunā apskates objektā.

das uzgalis savu lielo svaru iegūst ne tik daudz no metāla apvalka, bet gan no betona pildījuma.

Municijas noliktavas bijušas savienotas arī ar šaursliežu dzelzceļu; acīgākajiem vai gida vadītiem tā paliekas vietām pamanāmas vēl tagad. Netālu no dzelzceļa izkraušanas rampas redzamas municiju noliktavas – pazemes bunkuri. Noliktavu apkārtnē lielu koku augstumā slejas vairāki stabri ar metāla konstrukciju virsotnē, kuru funkciju bez priekšā teikšanas būtu grūti uzminēt. Tie kalpojuši kā zibensnovēdēji, lai pasargātu noliktavas no zibens spēriena.

Municijas bunkuri ir atvērti, taču ne katrā var ieiet, jo ir pamatīgi piedrazoti ar atkritumiem. Pazemes bunkurus par labu vietu dzīvošanai atraduši sīkspārņi. Gids pastāstīja, ka Daugavas grīvas nocietinājumi ir viena no nozīmīgākajām sīkspārņu ziemošanas vietām Latvijā. Ik gadu sīkspārņu monitoringā teritorijā vidēji tiek saskaitīti ap 300 sīkspārņi. Viņš puda bažas par dabas aizsardzības savietojumu ar tūrisma tālāku attīstību teritorijā. Izstaigājot pazemes bunkurus, apmeklētājiem parasti tik trokšņot un spīdināt telefonu lukturišus, un tieši tas sīkspārņiem nepatīk. Noinstruējis, kā labi uzvesties sīkspārņu mitnē,

UZZIŅAI

MANGAĻSALAS nocietinājumu rajons ir viens no vērtīgākajiem militārā mantojuma objektiem, kur mūsdienās var aplūkot dažādu armiju – Krievijas, Latvijas, Vācijas un padomju armijas – celtos nocietinājumus. Vieta ar milzīgu potenciālu, kas vēl gaida atdzimšanu.

IGAUNIJAS-LATVIJAS pārrobežu sadarbības programmas projektā «Militārais mantojums» izveidots vienots Latvijas un Igaunijas militārā mantojuma tūrisma piedāvājums, kas liecina par abu valstu neatkarības iegūšanu un atjaunošanu laikā no Pirmā pasaules kara sākuma 1914. gadā līdz 1991. gadam.

AVOTS: CELOTAJS.LV UN MILITARAIS.CELOTAJS.LV.

gids ceļotājiem parādīja, kā daži sīkspārņi dienu pavadā bunkurā, nekustīgi karājoties pie griestiem.

Pēc garās pastaigas Mangaļsalas nocietinājumu mežainajā teritorijā jāatzīst, ka bez gida uziet apskates objektus un veiksmīgi izklūt sākuma punktā ne katram izdotos viegli. ♦